

КАНОН БОГУ

У ягоную прысутнасць вераць і старыя, і малыя. Без Божага благаславення і крыжа не выбіраюцца ў далёкую дарогу, не пачынаюць ніякай справы, не сядуюць да стала. Гэтая еднасць Бога, людзей, хат, вуліц, адчуваецца штодня, перадаючыся ад аднаго да другога:

— Уратуй, Госпадзі.

— Бог у помач.

— Дай Божа, каб Гасподзь захаваў.

— Дапамажы, Божа.

У святочныя дні людзі дабрэюць. І не толькі таму, што баяцца рабіць у святы, бо гэта ганьба, грэх. У такія дні прысутнасць Бога поўная... усе як бы трымаюць адказ перад Ім за паводзіны ў хаце і на людзях, за дробныя грахі. Мякчэюць сэрцам і сваю крыўду, а часам і злосць за свае часовыя няўдачы не паказваюць.

— Ты до царквы, Оля? То пачакай, пойдзем разам. Звыклых да цяжкасцей на сваіх плячах, звыклых не прасіць і не плакацца, самастойна змагацца з нялёгкай доляй, людзі ў такія дні хочуць адчуць плячо суседа, сябра, аднакласніка. Хочуць быць бліжэй да Бога. Не давядзецца пачуць, каб клялі Бога. Крыўдаваць... о, гэта можна.

— А дзе той Бог? Усе няроўна дзеліць. Добры, чэсны памірае, а паразіт жыве.

Нават калі хто з самых надта ж занятых заробкам грошай забудзецца перахрысціцца, дык велічны, няхай і па-местачковаму сціплы, бомаў звон падштурхне яго да гэтага.

— Даруй, Госпадзі. Свято ж сёння.

— Жанкі сварацца:

— Няма на цябе Бога.

Дзяцей вучаць перад кантрольнай, экзаменам:

— Не забудзь папрасіць у Бога: «Дай, Божа, каб добрэ было. Памажы».

Застаючыся адны ў хатах увесну, калі маладзейшыя едуць гандляваць насеннем кветак у свет, старыя бабулі і дзяды ўмеюць раіцца толькі з Богам і вядуць размовы, замкнуўшы дзверы на тры зашчапкі і два замкі. У адзін час усе гарадчукі ўзняваюць вочы на неба, калі праплывае чорная навальнічная хмара:

— О, сіла нябесная ідзе! Спасі, Госпадзі, уратуй нас.

Ад дзіцячага, яшчэ найўнага жаху перад Усявышнім —.

«слухайся, а то Божанька пакарае» — з гадамі ўсе пераходзяць да пакоры і нават набожнасці. Калі памірае чалавек, кажуць: «Бог прыбраў. Так трэба Богу. Дзякуй Богу, пажыў свае». Мужчыны не любяць ставіць свечкі ў царкве хоць за здароўе, хоць за памін душы. Калі маці палохаве Богам дзіця, яно яшчэ не зусім верыць, калі ж яе падтрымае і бацька — то ўжо запомніць на ўсё жыццё чатыры-пяць з сямі грахоў. Да жыцця, аднак, не адносяцца як да Божага дару, не ўмеюць сябе шкадаваць. Толькі ў старасці больш згадваюць пра пекла, а так яго і не успамінаюць, дазваляючы сабе дробныя грашкі, але раніцою, калі адзін, каб не ўслых, каюцца, б'юць кулаком у грудзі:

— Богам клянуся, больш не буду. Усё. Капцы.

У свае апошнія дні і гадзіны на зямлі просяць:

— Божа, не пакінь дзяцей і ўнукаў адных без сваёй ласкі і апекі, не пакінь. А тых, хто не верыць у Бога, а замяняе веру ва Усёмагутнага верай у сілы прыроды, шкадуюць — не прынята спрачацца пра існасць Бога. Самы прыемны і ўзнёслы камплімент: «Вочкі, як на іконе. Тварык, як у анёла. Анёльскае дзятко». Анёл успрымаецца як пяшчота, чысціня, бязгрэшнасць, як памочнік Бога. Нацельны кры-жык і іконка — самыя дарагія святыні, якія ахоўваюць і цела, і душу. Тут не знойдзеш хаты, у якой не было б на покуці іконы. Усе дзеці прыгожыя, але яны найпрыгажэйшыя з кветкамі ў руках на царкоўным цвінтары. Невымоўная лучнасць Боская напаўняе духоўнай энергіяй і веліччу. У хрысціянскія святы ля царквы больш абазнаных мужчыны на свой лад пераказваюць старонкі Евангелля і знаёмяць з таямніцай Турынскай плашчаныцы. Да гаворкі далучаецца і мясцовы філосаф: «То паслухайце прытчу:

— Бог, мне сумна.

І Бог даў чалавеку тэлебачанне.

— Бог, мне сумна.

І Бог даў чалавеку камп'ютэр.

— Бог, мне сумна.

І Бог даў чалавеку сатавы тэлефон. Чалавек пераадрасаваў просьбу.

— Мне ўсё роўна сумна, д'ябал.

І д'ябал прымусіў чалавека за ўсё, што даў Бог, плаціць грошы. Больш просьбаў не было. На іх цяпер чалавеку не хапае часу. Ведаецца, хто геній з геніяў?

— Хто?

— Той, хто прыдумаў людзям Бога і чорта».

Бог давыдгарадчукам не надае сілы, але яны цвёрда вераць, што з ім жыць лягчэй і надзейней. Асабліва бачаць Боскую руку ў квецені садоў, якімі так багаты гарадок. Дзіўна, але прыказак, прымавак, якія тычыліся б чорта, не пачуеш. Не любяць тут жартаваць з нячыстым і ягоным атачэннем.

Прытрымліваюцца правіла: лепш быць далёкім, але ўсё ж сваяком Бога, чым найбліжэйшым суседам чорта. Прычым з гэтым няпісаным правілам згодны і спагадлівыя, і неміласэрныя. Усюдыснае тэлебачанне — нават і яно не пахіснула тысячагадовай хрысціянскай свядомасці, не разбурыла рытуалаў жыцця, не зацьміла галовы, штодня нараджаючы новых «куміраў». Не ўсе адпавядаюць Боскаму пачатку, але ўсе ведаюць аб ім, шануюць лад жыцця і перадаюць ад пакалення пакалення. Хітра прымружыўшы натруджанае вока, гарадчук пра замагільнае жыццё скажа:

— Нешто там усё ж ё. Мо недзе далека. Не можа быць, коб Бог ды не прыдумаў шчо.

Не вераць навукоўцам, якія кажуць, што праз пяць мільярдаў гадоў Зямлю спаліць Сонца.

— Таж усё ўстроіў Гасподзь ды зншчыць? Не. Самае жахлівае і непрыемнае пракляцце: «Коб цябе Бог пакараў» і самае прыемнае пажаданне: «Коб цябе Бог любіў».

Бог успрымаецца не як байка, а як добры чалавек, які пастаянна сочыць за кожным. Сляза цячэ з радасці, калі немаўлятка апускаюць у чан са святой вадою, як хрысцяць. Гэта адзіны выпадак, калі плач дзіцяці ўспрымаецца спакойна і лагодна. Таямніца народзін і смерці... Ніхто нічога не ведае, не помніць. Адзін знойдзецца, які скажа, што помніць і папа, і крыж, і свечкі, калі яго ў тры месяцы хрысцілі. Яму не вераць, але паважаюць за словы: «Бог мяне сюды прывёў, тут жыць і буду. Нікуды не з'еду. Людзі некаторыя

паехалі і хутка паўміралі». Знаходзячыся чацвёртую частку свайго жыцця ў дарозе, у чужых краях, гарадчукі вельмі ж адданыя свайму мястэчку. Здараецца, і часта, што едуць за тысячу кіламетраў, каб адсвяткаваць з усімі Вялікдзень. Рэлігія — грандыёзны, надзейны метада заспакаення трагічных сумненняў чалавека аб бессэнсоўнасці жыцця. «Не гнявіце Бога, не звяртайцеся да яго, калі вам кепска»,— вучаць маладых. Гарадчукі клічуць Усявышняга па загадзе сэрца і закліку душы. Тут ужо дадаць няма чаго. У маладых, вядома,— недавер, сумненні, легкадумнасць і ў адносінах да Бога. Старым крыўдна, што вера ўжо не такая моцная і прачулыя казанні святара слухаюць без належнай пашаны. Няма такога чалавека на зямлі, якому Бог яшчэ не дапамог. З тым у душы і жывуць.

КАНОН ГАРЫНІ

Рака не чалавек, яна злой не бывае. Шуміць, бяжыць вада Гарыні, і куды яна нясе нашыя гады? Так, відаць, думае рыбак, што сядзіць у носе лодкі з вудаю ў руках і кідае суровы погляд на гурбу падлеткаў, якія, як жарабяты, выкідваючы ўперад ногі, з галёканнем скачуць у ваду. А можа, гэта нам хочацца, каб ён думаў пра хуткаплыннасць жыцця, а ён разважае пра звычайнае, простае і больш нервуеца, што неслухмяныя хлопцы распужаюць усю рыбу. А вас не цікавіла, аб чым думае рыбак, седзячы на беразе ракі? Не хочацца верыць, што толькі пра рыбу. Вада, як і агонь, сваёй зменлівасцю падштурхоўвае да разваг. Дрэва статычнае. Атрымаў асалоду ад яго прыгажосці, ідзеш далей, ад вады ж вачэй не адарваць. Ракой не грэбуюць і не абагаўляюць, як дзе небудзь, проста ставяцца да яе паважна, як да старэйшай сястры. Яе някідку прыгажосць ацэньваюць у сталым узросце, добра павандраваўшы па свеце і пабачыўшы шмат. Спачуваюць гаспадару дома, які стаіць над ракой:

— От, неспакой. Жыві і заўсёды думай, каб вада не знесла. Знай мерай бераг: ці з'ела яго вада?

У векавой барацьбе вады і сушы найчасцей перамагае вада. Але аб гэтым не думаеш, здаецца, усё нязменнае... нізенькі беражок, якому ярка-зялёная трава дапамагае ўтрымліваць плынь ракі які дзесятак гадоў. А бяссільны пясок у адну ноч змывае: глядзіш, о дзіва, пасярод ракі вырасла сакавіта-жоўтая пячаная каса. Рыбак сям'ю не пракорміць, от, забаўкі дзеля, аднак гарадчукі здэкаў з рыбакоў не дазваляюць сабе. Няма такой сям'і, у якой не любілі б ці не ўмелі б варыць юшку. Яна, рака, першай і выходзіць, загартоўвае характар чалавека, не толькі дорачы штодня сотню-другую верхаводак, але і ўмацоўваючы слабыя ад недаядання мяса мышцы — летам у купанні, а зімою на каньках. Не кожны з падлеткаў ды з дарослых дасць нырца з парэнчаў высокага моста ў ваду. Рака мае свой нораў, паказухі, дурноты не даруе. Тапельцаў, здараецца, знаходзяць за тры — пяць кіламетраў ад месца трагедыі.

— Не ходзі, дзіцятко, адзін на бераг, каб не ўпасці.

І ўсё ж яна добрая. На Макавея, у дзень свята кветак, жанчыны кідаюць з моста адну-дзве кветкі з букеціка, які толькі што асвяцілі ў царкве. Плывуць гладыёлусы, бархоткі, бяссмертнікі, астры. Ціха прымае дары рака. Далека плывуць кветкі, не тонуць... нібыта Млечны Шлях на шырокай сінявата-зеленаватай роўнядзі. Вербы, лозы, таполі, гледзячыся ў ваду, робяць яе зялёнай. Жанчыны з незвычайнымі, прасветленымі тварамі доўга з налётам суму глядзяць, як знікаюць удалечыні кветкі... сплываюць мары і надзеі,

няспраўджанае шчасце... Ніхто з людзей не помніць, не засталася сведак, а рака памятае, як з яе лёду на Хрышчэнне выпілоўвалі вялікія крыжы, у якія ўстаўлялі свечкі. Таямнічы месяц у небе не так прыцягваў да сябе позіркі, як гэтыя крыжы, што свяціліся на лёдзе. Відавочна адчувалася тады боская сувязь зямлі і неба...

Памёр дзевяностагадовы майстар, які адзін умеў рабіць давід-гарадоцкія дубы-лодкі. Ніхто яго смерці не заўважыў, як звычайна не заўважаюць яе ў вельмі старых людзей. Рака заўважыла. Яна без лодкі, як гарод без кветак. Такое адчуванне, што маторныя лодкі яе раздражняюць, а вясло яна сама лашчыць. Бяжыць вада, цячэ рака, куды яна нясе мары? Так соладка ляжаць на цёплым пяску і спадзявацца, што наперадзе толькі добрае. І гэта сапраўды так. Бо ўсё даецца чалавеку на радасць, а каб ён усвядоміў гэту радасць, часам пасылаецца і гора. Проста на рацэ гэтая благадаць жыцця больш адчувальная. Чарпануў прыгаршчамі рыбак вады, амыў ёю твар. Спякотна. Птушка ляціць — не чуваць. Толькі ў гарадку і ўмеюць вудзіць рыбу жанкі.

— Олена поставіла на газ бульбу, побегла да ракі, навудзіла рыбы, вярнулася, дык яшчэ і бульба ў гаршку не зварылася. О, спрытная! — не вераць аж, апавядаюць адзін аднаму пра такі «фінт» гарадчукі. Вада цёплая. Рыбак акунае ўсю кепку ў ваду і надзявае яе, мокрую, на галаву, папярэдне выкруціўшы, каб не цякло на патыліцу. Смехата. Ваду з ракі для піцця і на чай не бяруць: багата ілу, колісь, калі ўсюды і ўсё было больш чыстым, бралі. У туманныя дні з моста моладзь з заміраннем сэрца кідае ў ваду камяні. Усе чакаюць з таямнічай усмешкай, калі камень булькне. Хто не пачуе гуку свайго каменя, жаданні ў гэтым годзе не будуць здзяйснення. Усіх, чые хаты стаяць на набярэжнай, клічуць рыбакамі. Не крыўдуюць. Дзяцей адных гуляць у лодкі не пускаюць, крыў Божа. Тыя любяць спусціць босыя ногі ў ваду і боўтаць. Сварацца на дзяцей за самавольства і б'юць трохі нават папругай. Увечары закаханыя блізка да вады не падыходзяць... ідуць на Царкоўную гару, адтуль відаць, як у вадзе адлюстроўваюцца зоркі. Так ціхая гаспадыня гарадка і жыве: як сімвал вечнага жыцця, як памочніца, як таямніца, як райская асалода, як доктар, які лечыць бясплатна, здымаючы нервовы стрэс, і як гонар: «А ў вас такой прыгожай ракі няма, як у нас». Ніхто на яе не крыўдуе, што яна перажыла дзевяцьсот пяцьдзесят тысяч жыццяў гарадчукоў ад дня існавання і невядома колькі яшчэ гэтых тысяч перажыве. Садзіцца за таполямі сонца. Вялікае чырвонае сіта. І заўтра будзе светлы, цёплы дзень. Дай, Божа, яго ўсім сустрэць. Рыбак не ідзе дахаты — хоць ты заманьвай яго, не заманьвай. Не дае спакою думка, які год не дае: аб чым можа думаць прыгорблены ўжо трохі, трохі ссівелы, але яшчэ ў сіле рыбак, які ляніва месіць пальцамі левай рукі мякіш беллага хлеба. Бяжыць рака, шуміць вада, нешта пяе па-свойму, не прасі яе, не пачакае, забярэ і знясе і твае гады. Гарынь мая, Гарынь.

КАНОН ВУЛІЦЫ

У стуку па шыбе ёсць свая музыка: «Тук, тук, тук...»

— Жэнік, выходзь на вуліцу!

Узімку ці ўлетку, увосень альбо ранняй вясною — заўсёды чуецца ўслед:

— Куды ляціш? Цяплей апраніся.

Хапаеш блінец, ясі на хаду і гэць на вуліцу. Дзве сястры-блізняты, якія ідуць да ютрані, шарахаюцца ўбок, далей ад хорткі, з якой вылятае мяч, а за ім і

сам футбаліст. Тут глядзі, каб не разбіць у гарачцы каму-небудзь акно. І свае папругай наб'юць, і пацярпелы, калі дагоніць, дасць капняка. Лепей карты каля лодкі, перавернута ўверх дном і яшчэ не абсмаленай смаю. Настаўнікі па гэтай незаасфальтаванай вуліцы не ходзяць, нават па ваду, ведаючы, што ў гэтым калодзежы самая смачная, чыстая, светлая вада. На вуліцы ўпершыню бачыш зоры на небе і, глядзячы на іх, уяўляеш упершыню зямлю як планету. Надакучаюць карты, а падлеткам хутка ўсё прыдаецца, можна ў цуркі, у маянку альбо проста пасядзець на калодах ды пагуляць у пляўкі: хто далей плюне. Але нешта ўсіх томіць, гняце душу, якая толькі-толькі нараджаецца. Такое пачуццё, што ўсе ведаюць нейкую таямніцу, але не дагаворваюць. А вось і яны... Тры сяброўкі. Не ідуць — плывуць у каляровых сукнях да каленяў, усміхаюцца, ідуць міма, як бы грэбуючы хлопцамі. У тых жа шыі, як на аўтапілоце, паварочваюцца ўслед за дзяўчатамі. Далоні пацеюць, і нешта кожны, хто пачне гаварыць, заікаецца. Доўга цягнецца паўза. Аж пакуль не звернуць увагу на маці, якая б'е свайго сямігадовага сына:

- Навошта забіў жабу? Га? Не забівай. А коб цябе так мучылі, га? О, горэ... Усе і ўсіх, і пра ўсіх ведаюць. У каго што дзе ляжыць, якога колеру шпалеры, колькі яблынь у садзе і ранніх груш.

- Суседзе, ты не сварыся на іх. Кралі да нас, мы кралі, і яны крадуць. Шкода табе слоіка вішняў? — супакойваюць суседзі адзін аднаго.

Свая вуліца — самая свая, самая родная. На сваёй вуліцы сваіх аднагодкаў не б'юць і не крыўдзяць. На іншых вуліцах ці каля клуба — там і пабіцца можна, а тут братэрства.

Да дзевак са сваёй вуліцы хадзіць не даюць.

- Танцаваць можаш, а праводзіць дахаты не дамо! - папярэджваюць, крываючы губы.

Пакуль дзяўчына не прыйдзе на выручку:

— Ідзі адсюль, а то мацеры скажу, што лезеш да мяне. Адбівае, як агнём, апякунства. Злосць і крыўда доўга не праходзяць. Вулічныя мянушкі ніякімі ганаровымі званнямі і высокімі пасадамі не вытравіць:

- Да Мацёнке дачка прыехала...

- А Баценко ўчора гуркі ў Мінск вазіў...

Гудзе ўся вуліца двойчы: калі на ёй вяселле і калі провады ў войска.

Вынесуць на вуліцу з хаты і ежу, і сто грамаў нальюць.

- Колі твоему ў армію?

- Яшчэ два гады.

- Ой, коб войны не было.

Зніклі размовы ля калодзежа, у якім кожны, хто чэрпаў вядро вады, бачыў свае: і месяц, і сонца, і старую ігравую карту, і пробку ад шампанскага.

Цяпер амаль у кожным двары свой калодзеж, з якога электраматор гоніць у хату ваду. Суседкі на лаўках пад плотам збіраюцца надвячоркам, калі «усэ поробілі». Бывае, вецер ад ракі нечакана прынясе прахалоду, а разыходзіцца надта ж не хочацца. Самы разгар бяседы. Тады адна хутка ідзе ў хату, выносіць сведор, кофту, целагрэйку, жакет... раздае субяседніцам. Няма сілы, каб магла прыпыніць задуршэўныя размовы:

— А твой ето...

— А твой як завёўся...

Каровы падоены. Мужчыны глядзяць па тэлевізары футбол. Вішня адцвітае. Бэз цвіце-красе. Так не хочацца развітвацца з пражытым днём. Нікому не хочацца. Невымоўна шанцуе той вуліцы, па якой не ездзяць машыны. Ужо багата якія вуліцы ў паслячарнобыльскі час пазалівалі асфальтам. Мужчыны

выносяць з хаты гладкія, як іх лысыя галовы, самаробныя сасновыя табурэткі. На лаўцы ім сядзець нязручна і мулка. Рэжуцца ў карты. Як толькі хто ўключыць адзіную лямпачку на слупе, разы-ходзяцца, расціраючы рукамі замлелыя мышцы спіны. У яшчэ не густой цемры чуецца:

— Жэнік, Жэнік, ідзі дахаты.

Дарма. Усіх цягне да клуба. Там музыка, па-моднаму — дыскатэка, там танцы і там тыя тры прыгажуні і зноў, як на злосць, у кароценькіх спадніцах. Таму гукай, маці, не гукай, а пакуль не закончацца танцы — не чакай. Добра, калі яшчэ адразу пасля танцаў стомлены прыцягнецца дахаты. Бывае, без кубка малака і лусты батона кладуцца спаць, каб заўтра зноў на вуліцу. Дома трэба рабіць, а на вуліцы — воля.

Рэдка выпадае, калі суседзі сварацца на векі вечныя, хоць дробныя сваркі здараюцца часцяком, ды ўсё на п'яную галаву. Тое, што за плотам, на вуліцы, тое — нічыё. Доўга, ляніва і неахвотна прывыкаюць да таго, што на нічыёй тэрыторыі. Гарэзлівыя падлеткі ганяюць на роварах па чужых вуліцах, разганяючы курэй, а па сваёй едуць без «фраерства», павольна, паважна. Толькі на тваёй вуліцы жыве адзіны на ўвесь гарадок мастак. Таму, здараецца, пахне фарбамі і аліфай. Але яго не цэняць, не ўмеюць ганарыцца яго талентам. Шасцідзесяцігадовыя з нейкім шчымлівым смуткам згадваюць недалёкае мінулае, калі ў сакавіцкія дні паводкі «плаваў» увесь гарадок. У лодках-дубах дабіраліся на базар, да школы, на спатканне, у госці, у адведкі. І быў зорны час краўцоў. Па дзве-тры пары ботаў заказвалі на сям'ю. Вада залівала вуліцы і агароды надоўга, ажно да першага шлюбнага жабінага крумкання. Мясцовы філосаф не ўнікаў магчымасці ацаніць прыгажосць паводкі:

— Аліўкавыя сады, трапічныя пальмы, кактусы ў пустэчы прайграюць нашай вярбе, што зразу расцвіла ў вадзе. Скажу вам, заражаешся любоўю да прыроды, да жыцця на цэлыя гады...

Павольна вяртаюцца ад царквы з вярэні дзве сястры-блізняты. Яны ў строгіх сініх сукнях, на якіх белыя ажурныя каўнерыкі. Калі сочыш за іх штодзённым рытуалам — яны вельмі набожныя і ходзяць да царквы амаль кожны дзень, — дык здаецца, час плыве павольна, марудна, а маладым...

— Божа, як мала быў на вуліцы! Які кароткі дзень!

Родны кут у кожнага свой, для гарадчукоў ён — родная вуліца. У войска праводзяць усёй вуліцай. Прыдуць сваякі: Ганна, Олена, Надзя, Наталка, Люба, Одарка, Марыя. Прыдуць суседзі Іван, Грыцко, Якаў, Валодзька, Васё і Коля. Плачуць толькі мама і бабуля.

— Жэнічак, Жэнічак, ты ж напішы адразу, як прывязуць на месца. Сыночак, родненькі. Як мы без цябе, як вуліца?

Прыйшлі і тры прыгажуні, каб праводзіць. Ідуць усе пад гукі марша «Развітанне славянкі», які хвацка іграе на баяне музыкант з клуба. А потым усе разам спяваюць тую песню, якую любіць слухаць альбо спяваць навабранец. Тры прыгажуні пяюць таксама. Але адна спявае праз сумныя вочы. Апошні ветэран апошняй вялікай вайны раптам зацягне і сваю «Кацюшу». Тут ужо спяваюць усе. Яшчэ памятаюць словы. Усе спачуваюць навабранцу, не таму, што ідзе ў войска, ідуць, здараецца, і з радасцю — хоць прафесію там дадуць, — а таму: ці дачакаецца яго адна з трох прыгажунь, на плечы якой ён пяшчотна накінуў свой пінжак. Ягоны сябар старанна вучыцца іграць на школьным баяне. Маці яго робіць у школе тэхнічай. А яе бацькі заможныя. Ён не хоча адчуваць, што ён ей не пара. Бедны. Вучыцца іграць. Свеціцца адным акном школа. Рыпіць хлопец на баяне.

Нешта ўжо атрымліваецца. Ён вучыць песню, якая падабаецца ёй. Яму хочацца перамагчы, быць першым. Яму хочацца быць каханым, кахаць, а можа, ён ужо так кахае. Страціць цікавасць да сваёй вуліцы, калі хутка таксама пакіне яе, падасца ў свет. Да той пары, пакуль яго не вырвуць з горада тэлеграмай на пахаванне стогадовага дзеда, пра якога ён, прызнацца, і забыўся. Але гэта будзе пасля, а пакуль ён з захапленнем спявае пад гукі баяна, які трохі шыпіць, бо трэснулі мяхі. Ён даможацца яе ўвагі, абавязаны дамагчыся. Пойдзе з ёй па ландышы. Запішацца ў той самы школьны гурток самадзейнасці, у які запісалася яна. Толькі б хадзіла яго вуліцай, не абыходзіла яго хаты. Ён даможацца яе, бо не ў характары гарадчука адступаць ад свайго. І Жэнік піша здалёк свой першы ліст не бацькам, не сябрам з вуліцы, а ёй.

Плыве ўсё пад тую ж знаёмую мелодыю «Развітанне славянкі» вяселле. Жаніх сочыць за кожным рухам, крокам нявесты, моцна трымае яе за руку. Усё ж галалёд. На ўсім шляху, ад царквы, дзе абвянчаліся, і ад клуба, дзе падпісалі грамадзянскі акт, шчасліва-насячарожаная нявеста адорвае тых, хто трапляецца насустрач, а больш суправаджае працэсію з сарака — васьмідзесяці чалавек, якія ідуць за маладымі парамі, цукеркамі. Яна дастае іх з абшытай блішчынкамі і каралінамі сумачкі і кідае на адзін бок, на другі. Яна хоча, каб жыццё яе было салодкім. Стары звычай, і ніхто не грэбуе гэтым свяшчэнным рытуалам. Нагнецца, падыме цукерку, калі не зловіць на лягу. Ад царквы да хорткі роднай хаты нявесты суправаджаюць маладых падлеткі і дзеці, намагаючыся назбіраць цукерак як мага больш, напіхваючы іх у кішэні. Шакаладныя прыносяць дахаты, а карамель ядуць на хаду. Божа праведны, як весела, як смачна. Пашанцуе таму, хто спрытна зловіць найбольш шакаладных. Імі ён пачастуе у хаце маці, бацьку, дзеда, бабу. Усе адведаюць, і ўсе прыгадаюць і сваю маладосць, і сваё вяселле. Да вокнаў шчаслівай хаты ідуць жанкі з іншых вуліц, каб «поглядзець на вяселле». Будзьце пэўныя, ацэняць усё: і прыгажосць маладых, і багаты вэлюм, і колькасць бутэлек і страў на сталах. Заўважаць, хто з гасцей прыйшоў у новай, а хто ў старой вопратцы. Таму ўсе, каб не было сорамна, намагаюцца прыйсці ў новым. Сыпле снег, змяркаецца, і на душы ва ўсіх узнёсла і светла. Даруйце штодня адно аднаму дробныя грахі, каб яны не перараслі ў вялікія, недаравальныя. Недзе зусім побач чуюцца гукі акардэона: юны навучэнец музычнай школы штудзіруе яшчэ адзін вальс. Хударлявая жонка мас така нясе на базар два пейзажы, намаляваныя на бярозавых кавалках. Ёй надта патрэбныя грошы: апошнім часам муж цяжка хварэе. Праз шчыліны ў плоце паўзе на вуліцу да сонца, не баючыся пылу, настурцыя. Патыхае сасной. На вуліцы будуецца новую хату... Не, не памрэ вуліца — родны сэрцу кут.

КАНОН ШКОЛЕ

Як нялёгка першы раз адчыняць за масіўную ручку цяжкія дзверы школы першакласніку і як лёгка адчыняць у апошнім класе гэтыя дзверы нагой — дзеля форсу, разумеючы, што гэта некультурна. Ратуючыся ад голаду, з Усходу прыехала ў школу маладая пара настаўнікаў. З адным чамаданам, вазонам фікусам, без мэблі і посуду. Усё іх здзівіла: і адносна ладныя хаты, і звычаі, і норавы людзей. А дзеці? Дзеці ўсюды аднолькавыя: цікаўныя, гарэзлівыя, непаслухмяныя і добрыя. Цікаўнасць пераходзіць у веды, рухавасць — у самадысцыпліну, непаслухмянасць — у годнасць. Яны, гэтыя чужыя настаўнікі, слухаючы гаманлівых смуглявых жанчын і рана

палыселях мужчын, не разумелі іх гаворкі: «Отакешаньке. Муло. Абу шчо». На «вялікім і магутным» даводзілі дзецям свае:

— Этнос. Стержень порядчності. Самообразование. Толерантность.

Гармония. Духовность.

Адны пераходзілі з класа ў клас у чаканні новага адкрыцця свету, іншыя — у чаканні першага пацалунка. Але каб не на людзях. Барані Божа. З заплюшчанымі вачыма. У напавову цёмным калідоры, бо ў цёмны клас яна баіцца зрабіць крок. Каб класны кіраўнік 8 «А» не прыкмеціў, каб класная кіраўніца 8 «Б», яго жонка, не заўважыла. Вуліца выяўляе таленты, школа садзейнічае іх развіццю. На вуліцы воля была ўсёабдымнай: хочаш, гуляй у хованкі, у вайну альбо ідзі гнуць на першым лёдзе «рагожу», каб аж сэрца заходзілася ад рызыкі — ці трэсне лёд пад нагамі, ці правалішся, ці паспееш збегчы з палонкі. У школе ўсё іншае: свабода падпарадкоўваецца дысцыпліне і абавязкам. Хадзіць па веды яшчэ не ходзяць, не разумеюць, што веды палягчаюць жыццё, бо, як вучаць бацькі, — грашыма палягчаюць жыццё і толькі імі. Ідуць, каб атрымаць адзнаку па прадмеце, каб быць усім разам у класе, на танцах, на ўборцы бульбы, буракоў, кукурузы альбо на святочнай дэ-манстрацыі, на канцэрце. Бацькам спакайней, калі дзеці ў школе. Першая работа, хоць і грошай не плацяць.

Класныя не стамляюцца паўтараць:

— Навучыцеся бачыць прыгажосць і цаніць яе. Любіце Радзіму, упрыгожвайце яе сваімі талентамі.

У царкве што — натхняюць тых, хто ўпаў духам, настаўляюць на шлях дабрадзейнасці. Гарадчукі не наіўныя, але сентыментальныя. Што ёсць, то ёсць. У школе, неўпрыкмет сталеючы, увесь час круцішся вакол прывычкі да працы і вакол стрыжня прыстойнасці. Паміж сабой царква і школа тут не спрачаюцца. Усе дзеці хрышчоныя, дома ўсе вераць у Бога, а ў школе робяць выгляд, што згодны з гісторыкам-атэістам.

— Толькі благодаря атеизму человечество приблизило прогресс.

Прастора замкнутая... але душы не ўтрымаць — яна недзе высокая і вольна лунае па-за межамі класа. Над вухам, як надакучлівая муха, лётаюць словы пра геаметрычныя фігуры і матэматычныя формулы (каб яны былі праклятыя), а перад акном расцвіў бэз... з радыё, якое вісіць на слупе «хіміі» машынна-трактарнай станцыі, далятае сюды неўміручая мелодыя «Бесаме муча». Нудзіцца душа. Разамлела цела. Цягне невядома куды, але ж упарта цягне. Хутчэй бы гэты апошні званок...

Ніхто за вушы ў выдатнікі не цягне. Здольныя ад прыроды да навукі ў пяцёрачнікі выб'юцца самі. Калі ж падчас канікулаў інтарэсамі завалодвае Дом піянераў — там більярд і танцы ў паўзмроку, — школа з цёмнымі вокнамі выгляд мае непрыкметны, аж жахліва. Нічога так яе не зневажае, як адсутнасць званкоў і дзіцячых галасоў.

У маладой прыгожай пары класных кіраўнікоў нарадзілася другая дачушка. Ехалі часова, каб перакантавацца год-другі, ехалі без цёплага сподняга і зімовай шапкі. У вайсковым галіфе і фрэнчы ён хадзіў на ўрокі аж восем гадоў. Неўпрыкмет перабраліся з цеснай камуналкі ў сваю хату. Купілі ровар, лодачны матор «Вихрь» і тэлевізар. Патроху звыкліся з мясцовымі людзям, які не разумелі і не ўсё прымалі. Цяпер жа на «конікі» самі настаўнікі апранаюць маскі Чорта, Дзеда, Бабы, Казы, Мядзведзя, Коніка, улазяць у старыя лахманы, мяняюць галасы і ходзяць у марозную ноч калядаваць, спяваючы «Шчодры вечор». Ідуць у хату да бацькоў сваіх дзяцей. Ніхто і не здагадваецца, адкуль «конікі», з якіх кварталаў: з Аселяцы, Мельнікаў, Гары, Вугоня, Наваселля, Радзічаў? А гэты ўсходнікі —

нязломныя атэісты. Смеху варта. Фізік Ёшка любіў апранацца ў цыганку. Для сугрэву ды каб весялей было возьме сто грамаў белай. Трыццаць — пяцьдзсят хат пакуль з віншаваннем абыдзеш, збіраючы харчы і грошы, натоішся, як трактарыст на ворыве.

— Так. Стоп. Дзяўчаты направа, хлопцы налева. А ты куды, Ёшка? За дзеўкамі? Забыўся, кім нарадзіўся? Аёй, аёй...

Рогат на ўсю вуліцу. У мяцеліцу хадзіць яшчэ казачней і для тых, хто «конікаў» водзіць, і для тых, хто чакае. Больш веры ў цуд, у спраўджванне мараў. Вясна, паколькі яе найбольш чакаеш — надакучае за пяць месяцаў зіма, хоць і не студзёная, але снежная, — пралятае, як камета. Вось і ластаўка пад страхой вывела птушанят. Кажуць, Бог асабліва беражэ тую школу, у паддашшы якой гняздуюцца ластаўкі. Заўтра апошні званок. Дык які сэнс жыцця, пытаецца вулічны філосаф — мясных спраў майстра? А Бог яго ведае.

— То паслухай, скажу. Расце дрэва. А навошта? На зіму спілавалі, нарэзалі дроў, дровы далі дым, дым пайшоў у неба і там з іншымі дымамі ўтварыў хмару. Праліўся дождж. З зямлі з зярнятка вырастае новае дрэва, падобнае на тое, што спілавалі. І яго спілуюць, і яно дасць дым. І так бясконца. Дрэва расце, каб яго спілавалі.

Апошні званок — урачыстасць не толькі школы, усяго гарадка. Прыйшлі Олена, Валодзя, Іван, Надзя, Грыцко, Люба, Паўло, Наталка, Якаў, Лісавета, Яўхім, Марыя і Васіль. Ад званка да выпускнога адзін крок, усе спакойныя, бо не было такога выпадку, каб на экзаменах камусьці паставілі двойку. Нервуюцца больш бацькі, бо дзеці добры год ужо ходзяць парамі. Нехта больш смелы марыць увосень падаць заяву на шлюб. Сустрэкаюцца ўсе выпускнікі на Царкоўнай гары, каб сустрэць усход сонца. Больш заможны прыходзіць з відэакамерай. Божа, колькі разоў сустракалі ўсход з бацькамі на рыбе, на сенажаці... Чаму ж сёння, чаму такі ён шчымлівы? Чаму пасля гучнага «ўра-а!» раптам усе замаўчалі? Чаму выцер кradком слязу класны кіраўнік 11 «А» і чаму класная кіраўніца 11 «Б» адварнула галаву ўбок? Заўтра воля. Не, сёння воля! Вось яно і прыйшло, першае выпрабаванне адзінотай. У каго душа яшчэ не зусім прачнулася, таму лягчэй. Бывай, школа. Чаго плакаць? Заўтра будзе інстытут, тэхнікум, а хоць бы і вучылішча, але не будзе больш ніколі таго, хто сёння побач, разам, не будзе роднага класа, які прывучыў аддаваць дабро іншаму. Школа навучыла troхі ўсіх быць людзьмі, бо навучыць адразу на ўсё жыццё немажліва. Не шукайце сабе новых сяброў, лепшых за школьных, іх усё адно не будзе. Прыйдучь дахаты класныя кіраўнікі. Кветкі ў вазах, кветкі ў слоіках, на сталe, на табурэтках. Стаміліся, перахваляваліся ад светла-сумнай радасці, а спаць не хочацца.

- Віншую цябе, любая, вось і яшчэ адзін год.

- Ага. А дзесяць не хочаш?

- Няўжо дзесяць? Не верыцца.

Даўно не ўспамінаюць пра пераезд у вобласць ці, на крайні выпадак, у раён. Школа стала сваёй. У новым навучальным годзе класная пойдзе на павышэнне: завучам. Абяцалі дырэктарства і класнаму, скроні якога, нягледзячы на яшчэ маладыя гады, кранула сівізна. Куды ехаць? І гарадок зрабіўся сваім. Трэба тут дзяцей ставіць на ногі.

— Спі, любая. Заўтра трэба будзе наведання ў школу. Наша XX стагоддзе, а ім аддамо XXI.

Жонка ўжо не чуе апошніх слоў, яна соладка спіць, прыціснуўшы да грудзей малодшую дачушку. Не пабудзіць іх і птушка івалга, якая заліваецца ў

садзе. Пачынаецца новы дзень салодкай катаргі, якую называюць жыццём. Спявай, івалга, загойвай нашы душэўныя раны.

КАНОН БАЗАРУ

Не, не і яшчэ раз не: у гарадку базар не шумлівы, не крыклівы, ніхто там вас за рукаў не скубе, не патрабуе саступіць дарогу. Так, жыць без людзей кепска, з людзьмі нудна, а на базары усім добра. Будзённых базараў тут не бывае, усе святочныя. Ён для усіх такі знаёмы, які паўтараецца сто, тысячу разоў, заўсёды асаблівы, новы і з сюрпрызам. Бадзёра крочаць у цэнтр мястэчка і старыя, і маладыя. Старыя, яны ужо разжыліся, трохі нажыліся, ідуць, каб падтрымаць завяздзёнку-традыцыю. Мясцічка гандляроў, купцоў, дробных купчыкаў, рамеснікаў жыве чаканнем базару і базарам. Нават у гербе — на лодцы торбы з таварам. Не ходзяць на базар толькі хворыя. На ім няма героя, усе героі: і тыя, што ненастырна прапаноўваюць свой тавар, і тыя, што з важным выглядам прыцэньваюцца. Няпісаны закон такі: прыйшоў — хоць на пяць капеек, а купі, інакш які ты гарадчук. Заспаная падлеткі ідуць за бацькамі ківаючыся, цяжкавата, бо базар пачынаецца ад шостага гадзіны раніцы. Ідуць, бо ведаюць: выклянчаць грошай на новую спадніцу, джинсы, светэр.

— Коб свайму дзіцяці ды не купілі. Такого не бывае.

Сірата, рабая дзяўчына гадоў шаснаццаці, трымаецца ўбаку, ля ганка кінатэатра. Цікаўнымі вялікімі васільковымі вачыма зыркае на ўсе бакі, глядзіць, што выставілі на капоты ды багажнікі гандляры ў машынах, што стаяць на сталах, што ляжыць на бардзюры ці на асфальце. Яна з цікавасцю, без зайздрасці сочыць за чырванашчокімі дзядзькамі і гострымі на язык жанчынамі ў каляровых хустках. Бабуля сіраты, якая гадоў дзесяць ужо ходзіць з кавенькаю, вынесла на продаж першыя яблыкі. Расклала некалькі штук на сурвэтку, а астатнія прыкрыла хустачкай у пакунку. Пах ад іх на ўсю плошчу. У дзяўчынкі яшчэ не было ў роце і макавай расінкі, ей так хочацца яблычак, але нельга: тое, што прынеслі на продаж, недатыкальнае. У кожнага свой сад, але ж чужыя — смачнейшыя. А то здараецца, прынясе жвавы муж, ідучы ўпэўненым крокам дахаты, клін сыру, а жонка з парога ў гнеў:

— А што ты, сляпы крот, купіў сыр? Хіба ж не ба-чыш, што мой подгнётам ляжыць? Што ты мяне перад людзьмі ганьбіш?

Ён маўчыць, ён любіць наліснікі з сырам. Купіў, каб больш напакла.

Маўчыць, адчуваючы сябе вінаватым.

На базары не прадаюць хіба што толькі... павукоў Калі не знойдзеш неабходнай табе рэчы — закажы, і назаўтра купец ранічкай прынясе яе табе дахаты. Таго, хто разлічваецца далярамі, больш паважаюць. Ды гарадчук хітры: на чорта свяціць усім, што маеш даляры. Гарадчук на ўласным вопыце ведае, што народ жыве цяжка тады, калі на капейку ці на рубель нічога нельга купіць. Адзін перад адным, аднак, не наракаюць на цяжкае жыццё.

- Ой, Настачка, прыехала дачка і пацягнула на базар. І пахварэць няма калі. Кажы, купі сведор тут, бо ў іх даражэйшыя. Ходзім, усё не можам выбраць. Ютрань звоняць, а не купілі.

- Ідзі да чайной. Там украінцы стаяць. О, красоце, а сведор, як у кіно. Няма такой моды — хадзіць па базары і курыць. Калі выбараш мяса, адсякуць і абавязкова дадуць даважку.

Вясковыя людзі — яны сярод начы выбраліся ў мястэчка, прывезлі

парасяты, куры, качкі, гусі, козы -ставяць свае падводы ўздоўж вуліцы, якая ўпіраецца ў плошчу. Да іх ідуць да апошніх.

- Дзядзько, купі ў нас парася. Дзёшава аддамо, а то дахаты ехаць трэбо.

Нейкім незразумелым пачуццём прадавец ведае, што сёння ягоны тавар купяць. Сонца ўсё вышэй і вышэй. Ужо залівае святлом вітражы ў царкве. Але разыходзіцца яшчэ не хочацца. Дзве гадзіны ідзе гандаль, а праляцела усё, як пяць хвілін. Яшчэ ўсіх не пабачылі. Трэба ж нагаварыцца пра дзяцей, пра сон, пра гарод, пра серыялы і пра блізкае вяселле, пахваліцца імпартнай машынаю, якую купіў сын, ды пажаліцца на цэны на газ, дровы, электрычнасць. Заціхае памалу і свінячы віскат, ад'язджаюць вяскоўцы. Здымаюць свае палаткі, складаюць у багажнік тавар задаволеныя альшанцы... Трохі ўтаргавалі Прадалі каўбасы і ўкраінцы. Каму няма куды спяшацца, асабліва ўдаўцам, старым халасцякам — ні дахаты, ні ў лазню, ні ў царкву,— яшчэ па інерцыі ходзяць па кругу альбо таўкуцца на ганку чайной, чакаюць, калі адкрыюць, каб дзербануць кухаль піва, а пакуль слухаюць былога настаўніка гісторыі:

— Капіталізм — гэта набыццё капіталу, утрыманне капіталу, прымнажэнне капіталу.

— Чорт з ім, з капіталізмам. Ты пенсію атрымаў? Частуй півам.

Апошнім базар пакідае стары каваль, які восем месяцаў ходзіць у валенках. У кузні яго даўно не гарыць агонь, дзверы забітыя, інструмент ляжыць у хаце, няма каму перадаць: сын на Поўначы, не паспеў яго навучыць кавальскай справе. Ён прадаваў старыя-старыя, як ён сам, цвікі, якія прыхапіла ржа. Ніхто сёння не купіў аніводнага цвіка. Каваль не сярдуе, ён пабыў на базары. Дасць Бог сілы — пойдзе і на нядзельны, яшчэ больш людны. Усяго толькі два грудочки яблыкаў прадала бабуля з сіратою. Баба незадаволеная бурчыць, больш сама сабе пад нос. Праўда, на хлеб утаргавала. Ей па старасці плацяць пенсію вельмі малую. Але яна штодня дзякуе Богу і за гэта. Рабая дзячынка ўсміхаецца. Можа, успамінае, што на яе вельмі па-асабліваму паглядзеў адзін хлопец. Адзін яблык яна з зайздросным апетытам есць, а другі моцна трымае ў руцэ. Яны кіруюцца дахаты павольна, разважліва, нібыта развіталіся з вялікім пярэстым каляровым светам шчаслівых твараў, бо ваўкаватых на гарадоцкім базары не бывае. Сонца ўжо добра прыпякае ў плечы. Горкі і салодкі, шчаслівы і нешчаслівы, але дзівосны час базару мінуў. Мажліва, заўтра ім ды іншым пашанцуе больш. Сірата з нейкім сумам азіраецца назад: такое адчуванне, што ей хочацца вярнуцца. А там нарэшце атрымаў свабоду бяздомны і заўсёды галодны сабака з нагамі, як спіцы. Ён таксама чакаў свайго часу: разлёгся пасярод плошчы, выцягнуўся, падстаўляючы свой палінялы цёмна-жоўты живот сонцу. Хораша на базары, хораша.

КАНОН МАЦІ

Я ад цябе далека, у іншым горадзе. Ты нават не ведаеш, калі б прыйшла на некалькі хвілін у свой дзень анёла адтуль, адкуль яшчэ ніхто не вяртаўся, якімі б словамі я цябе сустрэў. Я здагадваюся, чым пацікавілася б ты, угледзеўшы мае трохі азызлыя шчокі і глыбокія маршчыны на лбе: «Ці не хварэеш, сыноч?» Папрасіла б паказаць праўнучку, якую назвалі тваім імем, пацікавілася б: «Дзе ўсе нашыя, як хата?»

Нашых і не паменшала, і не пабольшала. На месца тых, хто пайшоў за табой, прыйшлі, дзякаваць Богу, новыя сваякі. Нешта вельмі даўно ніхто не дасылае лістоў і пасылак з яблыкамі ды салам. Сябровачкі-аднагодкі твае

ўсе паўмірал¹, а мае аднакласніцы ўсе пайшлі на пенсію. Хаты няма. На нашым пляцы чужыя людзі збудаваўлі камяніцу. Царкву, у якой ты вянчалася¹ ў якой цябе адпявалі, адрадзілі, адрамантавалі наноў Адсвяткавалі дзевяцісотгоддзе гарадка. Які ж прыгожы, велічны помнік паставілі заснавальніку князю Давыду. Шкада, што стаіць ён горда адзін, без людзей, якія з ім прыехалі. Нашы продкі. Людзі зноў баяцца голаду, як і колісь, і меней нараджаюць дзяцей. Па-ранейшаму ўсе гандлююць насеннем і гуркамі Гоняць кароў на пашу ды моляцца, каб быў ураджайны на бульбу год. Ты сварылася: «Не прыдумляй, сыноч, кажы праўду, біць не буду». А я прыдумляў і стаў пісьменнікам. У творах малюю твой партрэт і пішу твой характар, даруй. Як ты і ўсе гарадчукі, люблю кіслае малако, топленае і бабку на патэльні. Старэйшыя за мяне сын тваёй сястры Коля і яе дачка Маня. За мной ідуць дзеці тваіх братоў Таня, Маруся, Лена. Мы ўсё бліжэй і бліжэй да вахты, да якой ты не дажыла, бо пайшла вельмі маладой. Я ахвотна пішу і пра гарадчукоў, часцяком іх прыхарошваючы, бо людзі, як і пры табе, сустракаюцца розныя: і злыя, і нядобрыя, і зайздросныя. Як успомню, што й яны ўсе памруць, то й нечу іх ганьбіць. Не асуджаю. Словы “так” і “не” належаць Богу, і чалавек мусіць выкарыстоўваць іх вельмі асцярожна. Ты прывяла мяне на Божы свет, узяла за руку, паказала вуліцы, царкву, вадзіла на навагоднюю ёлку і да прычасця, прывяла ў школу, на старым-старым цвінтары паказала магілы продкаў. Я іх не запамніў, каюся. Грэшны. Мала часу-цябе ўжо анёлы прыспешваюць. Трэба казаць тое, з чаго пачаў. Дык вось, я цябе сустрэў бы словамі: “Мамо, не было і дня, каб я не ўспамінаў цябе”.

Хачу... каб палажылі ў роднай зямельцы на старэнькіх могілках, якія маўкліва ахоўваюць продкі: жвавы дзед, сціплая бабуля, ласкавая маці, працавітыя дзядзькі ды ўвішныя цёткі. Калі ж не знойдзецца месца, хачу, каб паклалі ля царквы, каб хоць духам, ценем, а ўсё бліжэй да Гарыні хуткаплыннай, Царкоўнай гары, роднай вуліцы. Як гэта прыемна—быць сярод таго, што ўтварыла характар, паўплывала на пачуцці і замацавала адметнае.

Хачу...каб побач спяшаліся дзеткі ў школу, каб прыселі на лаўку старыя дзяды, нетаропка пагаманілі. Хачу, каб грукаеў воз па бруку і каб у святы, асабліва на Вялікдзень, дзеці бегалі вакол царквы, кідалі ўгару запаленыя шышкі...можа, адна з іх ўпадзе з неба і на мяне. Хачу чуць лёгкі пошум ясеняў, ліпаў закасцельных, звон бомаў над галавой. Сонца асабліва прыгожа, асвятляючы купалы, пасылае ад іх промні на вокны і дахі хат. У прастоўныя святы, на Казанскую прыедуць з суседніх мястэчак і вёсак па міласціну жабракі, сляпыя музыкі. О, колькі радасці будзе ад сціпрых гукаў гармоніка. Хачу, каб лашчыў, лятаў нада мною даўка-прыемны пах чаромхі і густы пах бэзу. Хачу...чуць, як радуецца жыццю на званіцы ластаўка, як спявае шпак і сварацца вароны. Уначы ляжаць не боязна. Будуць вяртацца з вяселляў, улазінаў, адведак, будзе гаспадар, выпіўшы, спяваць, а жонка таўчы яго ў плечы. Хачу чуць іх песні, лаянку, лпч дзіцяці, якога, як колісь мяне, прынясуць у храм хрысціць. На Радаўніцу, Пакровы нехта абавязкова прыйдзе, пакладзе на магілку чырвоныя яйкі, пасху, чарачку, свечачку, кветачку. Распусціцца акацыя. Дзіця, седзячы на плячах у бацькі, пацягнецца да бялюткіх ландрынак дрэва. У суботу ды нядзелю, калі моладзь збярэцца ў клуб на танцы, будзе пранізваць марозную прастору, несціся аж да зорнага неба шчымліва-журботная мелодыя танга, гарэзлівая полька.

Хочу...каб роснай раніцаю ў першым жнівеньскім тумане гналі побач па

вуліцы на пашу каровак, авечак, каб ляніва брахаў сабака, падганяючы іх. Толькі тут, у родным мястэчку, ціша будзе не палохаць, а лашчыць раўнавагай і спакоем. Як хораша! Усё побач. Усё тваё. Роднае. Вечна зменлівае і пастаяннае ў нязменнасці.

Яшчэ хач... ..у...

Не хачу...не хачу...паміраць не хачу!

Мне падалося, што пасля гэтых слоў ты, як заўсёды, падтрымаеш мяне і ўмацуеш мае жыццёвыя сілы:”Так, сыноч, не памірай. На зямлі столькі добрага, прыгожага, столькі любові разліта, што не паспяваеш наталіць душу і напалову. Прызнавайся ўсяму жывому ў каханні, бо ў старасці на гэта не хопіць часу”.

У царкве Казанскай Божай Маці спяваў невялікі хор мясцовых пеўчых. Спявалі, як заўсёды, хораша і ўзнёсла. У паўсілы пеўчыя не спяваюць. Я стаяў як зачараваны ля царкоўнай брамы і слухаў, слухаў, слухаў...Сцішылася прырода. Аж да нябёсаў неслася: “Господи, да исправится молитва моя...”